ONAFHANKELIJK DEFENSIEMAGAZINE
UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE VERENIGING 'ONS LEGER'

ARMEX

Meer dan 100 jaar op de bres voor de krijgsmacht

India, de opkomende supermacht
Is het einde van Europa's globale ambitie in zicht?
Het strategisch belang van de Krim

101e jaargang maart 2017 | nummer 2

Op de korrel

Benoem een Deltacommissaris voor de krijgsmacht en toon politieke moed!

kolonel b.d. drs. A.E. de Rooij

Afgelopen januari stond in NRC een interview met Wim Kuijken. Dit interview was gehouden ter gelegenheid van zijn herbenoeming - voor zeven jaar - als 'Deltacommissaris'. Deze functie is een uitvloeisel van de Deltawet 2011. (Kuijken werd vooruitlopend op de totstandkoming van deze wet in 2010 voor een eerste termijn benoemd.) De 'Deltacommissaris' stelt jaarlijks het Deltaprogramma op en ziet toe op de uitvoering ervan. Hij beschikt hiervoor over een jaarbudget van 1,2 miljard euro. Het Deltaprogramma moet ervoor zorgen dat ons land ook op de lange termijn beschermd blijft tegen overstromingen en dat de zoetwatervoorziening is gegarandeerd.

In het interview werd Kuijken de vraag gesteld of het ministerie niet zélf kon zorgen voor uitvoering van dit Deltaprogramma. In zijn antwoord gaf Kuijken eerst het voorbeeld dat in periodes dat een kabinet demissionair is het werk zou stilliggen. Na zijn aantreden is dit niet langer het geval. Hij lichtte dit als volgt toe: "Het gaat om het voortbestaan van het land. Dan kun je je niet veroorloven dat een minister spoor en wegen interessant vindt, maar water niet. Zo heb je sinds '9/11' ook een Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding."

Naar aanleiding van het interview en bovenstaande uitspraken van Kuijken, vroeg ik mij af waarom een soortgelijke constructie nog niet voor onze krijgsmacht bestaat. Ook hier gaat het om de veiligheid van ons land. De laatste 25 jaar is de krijgsmacht een speelbal geweest van de politiek, iets waarop je gemakkelijk kon bezuinigingen om 'leuke dingen te doen voor de mensen'. Dit heeft ertoe geleid dat er momenteel niet meer dan een gehavend geraamte over is. De huidige minister van Defensie, Jeanine Hennis, erkent dat er miljarden bij moeten om de krijgsmacht 'basisgereed' te krijgen. Zij heeft echter keer op keer bot gevangen bij haar collega's in het kabinet. In deze regeringsperiode moet Defensie het doen met de kruimels die haar de afgelopen jaren zijn toegeworpen.

Met een constructie als een 'Deltacommissaris' voor Defensie en meerjarige akkoorden over de koers van Defensie en daarbij behorend budget stelt de politiek de krijgsmacht in staat het land consistenter, effectiever en efficiënter te beschermen. In een dergelijk geval zou Defensie nooit meer stil liggen. De koers ligt vast, ook in demissionaire kabinetsperiodes. Bovendien is de krijgsmacht met meerjarige akkoorden geen speelbal meer van de politieke achtergrond van de minister, staatssecretaris of coalitie, maar kan de hoogste militair worden afgerekend op haar toestand en inzetbaarheid.

Het is ook nog eens niet nodig een geheel nieuwe structuur op te tuigen. Met de Commandant der Strijdkrachten (CDS) bestaat binnen de defensieorganisatie al een functionaris die de rol van 'Deltacommissaris' kan vervullen. Hij beschikt over de kennis en ervaring hiervoor. Als de CDS een dergelijke rol en de ruimte krijgt zodat de topambtenaren van Defensie zijn richtlijnen uitvoeren dan kan hij, in de woorden van Kuijken, 'het zaakje op sleeptouw nemen'. Net als de Deltacommissaris stuurt hij de uitvoering van het meerjarige akkoord aan en hoeven de minister en een eventuele staatssecretaris minder beducht te zijn voor de politieke windrichting van de dag. De militaire cultuur van doorwrochte planning is bovendien uitermate geschikt voor het systeem van meerjarige akkoorden.

Mocht een meerjarig akkoord er komen, dan kan de krijgsmacht weer worden opgebouwd. Het gehavende geraamte dat zij momenteel is, wordt hersteld en er komt mogelijk weer wat vlees op de botten. Zo kan materieel dat daar al lang aan toe is, zoals de onderzeeboten, eindelijk worden vervangen, kan de aanschaf van nieuw materieel, zoals 'drones' voor de luchtmacht, worden gerealiseerd en kunnen andere tekortkomingen, zoals de gammele ICT-structuur, worden opgelost. Ook kunnen de gevolgen van desastreuze beslissingen, zoals het afschaffen van de tanks, worden teruggedraaid.

De komende formatie is bij uitstek de periode waarin de Tweede Kamer zo'n krachtdadige, zo niet stoere beslissing kan nemen. Hiervoor is politieke moed nodig, maar het gaat uiteindelijk om het voortbestaan van het land. Als het tot zo'n besluit komt, mag niet alleen de krijgsmacht maar de hele samenleving de Kamer dankbaar zijn.

N.B. Een aangepaste versie van dit artikel is op 13 maart jl. gepubliceerd in het Nederlands Dagblad.

Verder in dit nummer

India wordt meer en meer een belangrijke speler op het wereldtoneel. Op de bladzijden 3-6 wijdt onze medewerker Kees Homan een artikel aan deze opkomende reus onder de titel **India als opkomende supermacht**. Daarnaast gaat hij in zijn column op de bladzijden 13 en 14 in op de relatie tussen **De Europese Unie en defensie**. Bij onze andere columnist László Marácz staat de EU ook centraal. Hij kijkt op de bladzijden 7 en 8 naar Europa's rol in de wereld in **Europese president kondigt einde van Europa's globale ambitie aan**. Vervolgens behandelt historicus Tjeerdjan Nieuwenhuis op de bladzijden 9-11 het strategisch belang van **De Krim**. Op bladzijde 12 treft u een boekbespreking aan van onze medewerker Jan van den Berg. Hij bespreekt in **Nederlanders in dienst bij Napoleon** het boek Sous les armes. Ook deze editie van Armex sluit af met het **Defensienieuws** op de pagina's 15 en 16.

Foto cover: Leden van de Indiase Border Security Force tijdens een parade. Foto: Wikimedia, Antônio Milena

India als opkomende supermacht

Mr. drs. C. Homan

De huidige eeuw staat wel bekend als de eeuw van Azië. Dit werelddeel, in het bijzonder de Aziatische Pacific, ontwikkelt zich tot een belangrijk middelpunt in de internationale betrekkingen in de 21e eeuw. Deze regio omvat immers niet alleen een groot deel van de wereldbevolking, maar de economie groeit er tevens sneller dan in andere regio's. Het toenemend gewicht van deze regio in de wereldeconomie heeft bovendien een versterking van de economische en handelsrelaties met de rest van de wereld tot gevolg.

China krijgt in de publiciteit verreweg de meeste aandacht. Maar India staat inmiddels bekend als de tweede Aziatische supermacht. Het land is in 2016 gemeten naar BNP de zesde wereldeconomie geworden. Dit na de Verenigde Staten, China, Japan, Duitsland en Frankrijk. Deze mijlpaal is symbolisch voor India's snelle economische groei. Vooral Japan heeft veel bijgedragen aan de modernisering en vooruitgang van India, met name door vele investeringen.
Economisch was 2016 dan ook een uitstekend jaar voor India. In februari jl. ging het China voorbij als de snelst groeiende economie in de wereld. En in oktober jl. voorspelde het IMF dat India die snelle groei in de voorzienbare toekomst zou behouden. Zo wordt verwacht dat het BNP zal toenemen met 7,65 % gedurende 2017.

India staat inmiddels bekend als de tweede Aziatische supermacht

De Aziatische economie groeit sneller dan die van andere regio's. Foto: Wikipedia, Diego Delso

Maar ook demografisch zijn de vooruitzichten voor India gunstig. In 2015 was 65% van de bevolking van India beneden de dertig jaar. Demografen voorspellen dat India waarschijnlijk China als het meest bevolkte land zal passeren. Dit met 1,4 miljard mensen rondom 2022. In 2035 zal de bevolking van India waarschijnlijk 1.585.350.000 mensen bedragen. Daarnaast zijn er ook voorspellingen dat India tegen 2050 de grootste economie in de wereld zal zijn. 'Nadelen' van de bevolkingsgroei zijn de toenemende eisen van de bevolking en de effecten van klimaatverandering, die waarschijnlijk tot voedsel- en watertekorten leiden. India is ook bijzonder kwetsbaar voor extreme weercalamiteiten.

Dreiging

De strategische ligging van India is niet zonder problemen. Haar twee grootste naburen, China en Pakistan, zijn immers haar potentiële vijanden. India heeft met beide landen oorlogen gevoerd en er bestaan nog steeds grensdisputen met deze landen. Bovendien beschikken China en Pakistan ook over kernwapens en zijn beide landen bondgenoten van elkaar. China, een supermacht met momenteel nog vijf keer het BNP van India, dringt geleidelijk aan India's invloedssfeer binnen. Een '*string of pearls*' van allianties, verbindt China met het subcontinent. Relatief zwak maar veilig achter zijn nucleaire schild, herbergt Pakistan Islamitische guerrilla's die herhaaldelijk doelen in India hebben getroffen. Deskundigen op het gebied van veiligheid vrezen al lange tijd, dat een nieuw incident een vuurzee zou kunnen ontsteken. Het in januari jl. verschenen Amerikaanse rapport 'Paradox of Progress' van de 'National Intelligence Council', voorspelt zelfs de komende vijf jaar een kernoorlog tussen beide landen.

India's twee grootste naburen, China en Pakistan, zijn haar potentiële vijanden

De haven van Gwadar in het westen van Pakistan maakt deel uit van de 'string of pearls'. Foto: En user Paranda

Pakistan

De verhouding van India met Pakistan is dan ook zorgwekkend. Toen vier zwaar bewapende infiltranten een Indiase landmachtbasis op 18 september jl. aanvielen en 18 soldaten doodden, voordat zij zelf doodgeschoten werden, verspreidde zich de nodige angst. De Indiase basis bevindt zich in de bergen dichtbij de *line of control*, zoals de wapenstilstandsgrens tussen het door India en Pakistan bestuurde, omstreden grondgebied van Kasjmir bekend staat. Indiase autoriteiten beschuldigden Pakistan van deze infiltratie. Politici en experts van beide kanten eisten tegenmaatregelen. Zo eisten Indiërs dat Iedere Pakistaanse post via welke infiltratie plaats vindt, met artillerievuur tot puin geschoten zou moeten worden.

Ondanks electorale beloften zich hard op te stellen tegenover Pakistan, is de Hindoestaans –nationalistische regering van Narendra Modi even voorzichtig opgetreden als haar voorgangers. Op 21 september jl. ontbood de regering de Pakistaanse afgezant voor een berisping. Hem werd het bewijs overhandigd dat de Pakistaanse aanvallers de grens waren overgestoken. Tevens kreeg hij te horen, dat India 17 van zulke invallen sinds het begin van het jaar te verduren had gekregen. Dit laatste had tot veel irritatie van Indiase veiligheidsdeskundigen geleid. De beleefde reprimandes aan het adres van Pakistan zijn waarschijnlijk dan ook het uiterste tot waar India zonder geweld te gebruiken wil gaan.

Er zijn voor dit behoedzame Indiase gedrag echter goede redenen. India wint namelijk aan diplomatieke status door zich verantwoordelijker te gedragen dan Pakistan. Het land is zich bovendien sterk bewust van het gevaar van nucleaire escalatie en van de risico's voor haar economie van met vuur spelen. Indiase inlichtingenagentschappen zien ook in dat Pakistan een ongewone tegenstander is.

India wint aan diplomatieke status door zich verantwoordelijker te gedragen dan Pakistan

Een Indiase post langs de 'line of control' in Kashmir. Foto: AdR

Op papier zijn India's strijdkrachten indrukwekkend

India's krijgsmacht ziet er indrukwekkend uit. Foto: Wikipedia, Antônio Milena

Krijgsmacht

Maar er is tevens een andere, minder duidelijke reden voor het voorzichtige gedrag van India. Het land is namelijk militair niet zo sterk als de grote aantallen militairen op papier wel suggereren. Het is dan ook onbegrijpelijk, dat gezien haar internationale ambities, tezamen met haar economische groei, de strategische positie van India er toch zorgwekkend uitziet. India heeft vreemd genoeg laten zien niet in staat te zijn serieuze militaire spierballen te ontwikkelen.

Sinds zijn aantreden in 2014 heeft premier Narendra Modi zich vastberaden getoond de Indiase strijdkrachten uit te breiden en te moderniseren. Vanuit het leger en de marine werd onder de vorige regering dan ook al gewaarschuwd dat de uitbreiding en modernisering te traag verliepen. Inmiddels is India meer geld gaan uitgeven aan haar defensie. De defensiebegroting gaat per 1 april met 7,9 procent omhoog, kondigde minister van Financiën Arun Jaitley aan tijdens de presentatie van de begroting voor 2017. De Indiase regering wil proberen het grote gat te dichten met China, dat al jaren investeert in onder meer schepen en onderzeeërs om in te zetten op de Indische Oceaan. Het budget stijgt naar 2,47 biljoen roepie, omgerekend 35,6 miljard euro, meldt het persbureau Reuters. De Indiase krijgsmacht vraagt al jarenlang om investeringen in de krijgsmacht op het gebied van schepen, artillerie en gevechtsvliegtuigen.

Op papier zien India's strijdkrachten er, zoals gezegd, indrukwekkend uit. De Indiase krijgsmacht telt in totaal 1.346.000 parate militairen (landmacht 1.150.900, marine 58.350, luchtmacht 127.200 en kustwacht 9.550) en 987.800 paramilitairen. Het land beschikt hiermee na China over het tweede grootste leger van de wereld met een langdurige gevechtservaring, die verkregen is in een variëteit aan terreinen en situaties. De krijgsmacht oriënteert zich dus vooral op China en Pakistan als potentiële vijanden, maar ze verleent ook belangrijke steun aan de politie en paramilitaire eenheden op het gebied van interne veiligheid.

India staat sinds 2010 aan de top van de lijst van mondiale wapenimporteurs en de krijgsmacht beschikt over een formidabele verscheidenheid aan wapens, inclusief Russische oorlogsvliegtuigen, Israëlische raketten, Amerikaanse transportvliegtuigen en Franse onderzeeboten. Indiase staatsfirma's op defensiegebied produceren straaljagers, kruisraketten en het 40.000 ton metende vliegkampschip dat in aanbouw is in Kochi, in het zuiden van het land. De ambitieuze en uitgebreide wapenaankopen zijn vooral bedoeld om verouderde wapensystemen van Sovjet- en Russische origine te vervangen.

Evenals China, is India de laatste jaren dus haar militaire capaciteiten snel aan het uitbreiden. Het geeft sinds Narendra Modi premier werd in 2014, ongeveer 100 miljard dollar uit aan nieuwe defensiesystemen. Evenals China heeft India de ambitie zich als een regionale supermacht te manifesteren, die zowel naar het oosten als naar het westen kijkt. Dit brengt de twee landen potentieel in conflict met elkaar. Zij hebben reeds lang bestaande grensconflicten in de Kasjmir/Xinjiang en Arunachal Pradesh gebieden. Als voorloper van Obama's politieke, economische en militaire zwaartepuntverplaatsing naar Azië, lanceerde George W. Bush's regering een strategisch partnerschap met Delhi, gedeeltelijk als een tegenwicht tegen China. In dit kader heeft India ook de defensierelaties met Japan versterkt. Beijing onderhoudt op zijn beurt nauwe banden met Pakistan, India's historische vijand.

Marine

Nu China zich sterker doet gelden in het gebied van de Indische Oceaan, investeert de Indiase regering stevig in India's maritieme capaciteit. Eind 2015 gaf Sri Lanka, vlak onder India's zuidelijkste punt, toestemming voor het afmeren van Chinese onderzeeërs. Dat leidde in India tot grote ongerustheid. De marine krijgt dan ook een hogere prioriteit. De Indiase marine beschikt over 14 onderzeeboten, 27 oppervlaktegevechtsschepen en bijna 100 patrouille- en kustgevechtsschepen, naast twee squadrons maritieme patrouillevliegtuigen.

Als reactie op de Chinese maritieme activiteiten heeft de Indiase regering achtereenvolgens haar fiat gegeven aan de bouw van zes atoomonderzeeërs voor ruim 7 miljard euro en de bouw van zeven geavanceerde fregatten, ook voor ruim 7 miljard euro. De zeven fregatten zijn *stealth* fregatten, die gebouwd zullen worden op Indiase werven, ter ondersteuning van Modi's 'Make in India'campagne. Een intern controlerapport eerder vorig jaar schatte echter dat de inzetbaarheid van de 45 MiG 29K straaljagers, die de trots van de Indiase marineluchtvaart zijn, tussen 16% en 38% bedroeg. Zij waren bedoeld om te vliegen vanaf het vliegkampschip dat momenteel in aanbouw is. Dit is meer dan 15 jaar geleden besteld en was bedoeld in 2010 van stapel te lopen. Volgens controleurs van de regering ziet het ernaar uit dat het schip na ongeveer 1.150 modificaties waarschijnlijk niet voor 2023 zal varen.

INS Mumbai (D62.) Foto: Wikimedia, Indian Navy

Luchtmacht

Op papier is de Indiase luchtmacht de vierde grootste in de wereld met ongeveer 2.000 vliegtuigen in dienst. Hiervan zijn 881 gevechtsvliegtuigen. Maar een intern rapport onthulde in 2014 dat slechts 60% van deze vliegtuigen inzetbaar was. India's luchtmacht heeft niet minder dan zestien jaar besteed aan het onderzoek naar gevechtsvliegtuigen om de ouder wordende gevechtsvliegtuigen uit het Sovjettijdperk te vervangen. Door ambitieuze specificaties duurde het keuzeproces buitengewoon lang. Uiteindelijk heeft Frankrijk een deal bereikt van 126 Rafale gevechtsvliegtuigen. De order is inmiddels gereduceerd tot 36 maar is tenminste bijna rond. Daarnaast is de luchtmacht momenteel een medium luchttransportcapaciteit aan het zoeken en heeft voor tanken in de lucht haar keuze laten vallen op de A330.

Een gevechtshelikopter van de Indiase Landmacht. Foto Flickr

India beschikt over bijna 4.000 gevechtstanks. Foto: Flickr

Landmacht

De landmacht beschikt over een rijke gevechtservaring in diverse soorten terrein. Ze heeft ook een eervolle geschiedenis van deelname aan VN-vredesoperaties. Aanvankelijk was het hoofddoel van de landmacht de grenzen van de natie te verdedigen. De landmacht heeft inmiddels ook verantwoordelijkheid gekregen voor het verschaffen van interne veiligheid, speciaal in Kasjmir en het noordoosten.
De huidige gevechtsdoctrine van de Indiase landmacht is gebaseerd op het effectief gebruiken van defensieve en aanvalsformaties in geval van een aanval. De defensieve formaties zouden de vijand moeten tegenhouden, terwijl de aanvalsformaties tegenaanvallen zouden uitvoeren om de vijand te neutraliseren. De operationele strijdmacht van de landmacht omvat niet minder dan dertien korpsen, drie pantserdivisies, vier snel inzetbare infanteriedivisies, achttien infanteriedivisies, tien bergdivisies, en *combat support* en *combat service support* formaties en eenheden. De landmacht beschikt bovendien over bijna 4.000 gevechtstanks, 2.000 bepantserde personeelsvoertuigen, 4.300 stuks artillerie en 200 lichte helikopters. Na het aantreden van Modi in mei 2014 werd eveneens het groene licht gegeven voor de oprichting van een Mountain Strike Corps langs de betwiste grens met China. Opbouw van dit korps van ruim 90.000 militairen is in volle gang.

De landmacht kent vele problemen. Zo zijn er ernstige gebreken in India's pantser. Veel van de wapens zijn bovendien feitelijk verouderd of slecht onderhouden. De luchtverdediging verkeert in een erbarmelijk staat. Het meeste materieel dateert uit de jaren '70 en het kan tien jaar duren om iets als nieuwe geavanceerde tandwielen te installeren. Dergelijke vertragingen zijn verre van ongewoon. India's landmacht bijvoorbeeld is sinds 1982 aan het zoeken naar een nieuw standaard aanvalsgeweer. Verdeeld tussen eisen voor lokale productie en de verleiding van luxe importen, en onenigheid over doctrines die pleiten voor zwaardere vuurkracht of meer veelzijdigheid, is er sindsdien nog steeds geen consensus.

Indiase paratroepen. Foto: Wikimedia, Panky2sharma

Nucleaire wapens
India's strijdkrachten beschikken over een onbekend aantal nucleaire wapens, die zowel met raketten als vliegtuigen kunnen worden ingezet. India testte reeds in 1962 nucleaire wapens, maar heeft nooit het NPV willen ondertekenen, vanwege het in haar ogen discriminerend karakter van dit verdrag. India vindt dat het verdrag wel restricties aan niet-nucleaire wapenstaten oplegt, maar niet voorziet in een bindende verplichting voor de kernwapenstaten om te ontwapenen. Door de Amerikaans-Indiase samenwerkingsovereenkomst in 2008 op nucleair gebied is India nu 'de facto' als kernwapenstaat erkend.

De Indiase regering verkondigde in 2003 officieel haar nucleaire doctrine, waarin een geloofwaardige 'minimale afschrikking' centraal staat. Met andere woorden, India zal zijn kernwapens alleen inzetten als vergelding tegen een nucleaire aanval op Indiaas grondgebied of op Indiase troepen. In tegenstelling tot eerdere uitspraken heeft India inmiddels verklaard, dat ze de nucleaire optie open houdt om ook nucleaire wapens in te zetten tegen een aanval met biologische en chemische wapens, Pakistan huldigt vanwege zijn conventionele inferioriteit en gebrek aan strategische diepte een nucleaire *first use* strategie.

Een Agni-II raket. Foto: Wikimedia, Antônio Milena

India heeft nooit het Non Proliferatie Verdrag willen ondertekenen

Een SU-30 van de Indiase Luchtmacht. Foto: Wikimedia, 1st Lt. George Tobias

Corruptie
Indiase militairen veroorzaken, evenals delen van de bevolking, ook schandalen. Corruptie was reeds een probleem in het verleden en waarnemers vragen zich terecht af hoe guerrilla's er herhaaldelijk in slagen zwaar bewaakte bases op Indiaas grondgebied binnen te dringen. Onlangs is het Indiase publiek nog getrakteerd op juridische gevechten tussen generaals over promotie, disputen over betaling en orders voor officieren om gewicht te verliezen. Daarnaast lekte in augustus jl. een Australische krant uitgebreide technische details over India's nieuwe Franse onderzeeboten. Hieruit blijkt dat het integriteits- en anti-corruptiebeleid van de regering nog niet echt vruchten afwerpt.

De grens tussen China en India blijft waarschijnlijk een gebied van spanning. Foto: YouTube

Verkokering
Een grondiger probleem voor het Indiaas militair apparaat is echter structureel. De drie krijgsmachtdelen zijn elk redelijk competent. Het probleem is echter dat zij functioneren als separate koninkrijken. Krijgsmachtdelen spreken niet met elkaar en de burgers in het ministerie van Defensie spreken ook niet tegen hen. Het is ook opmerkelijk dat er helemaal geen militairen werken in het ministerie van Defensie. Evenals bij andere Indiase ministeries wordt defensie bestuurd door roulerende civiele ambtenaren, die meer gericht zijn op stembussen dan vraagstukken van ballistiek. Geïntegreerd optreden van de krijgsmachtdelen en effectievere civiel-militaire verhoudingen vergen dus noodzakelijkerwijs een nieuwe *mindset*!

Krijgsmachtdelen spreken niet met elkaar

Ten slotte
In een opkomend Azië speelt India een steeds belangrijkere rol. De economische groei en het gunstige demografische profiel van het land zijn hier grotendeels verantwoordelijk voor. Niet uitgesloten is dat India op de lange termijn het middelpunt van de mondiale economische orde zal worden. Bovendien zal het waarschijnlijk de grootste bevolking in de wereld herbergen. Economisch zal India trachten de relatie met de Verenigde Staten en waarschijnlijk vooral de relatie met Japan te versterken. Strategisch gezien zal het waarschijnlijk tezamen met Japan en de Verenigde Staten een tegenwicht gaan bieden tegen een opkomend assertief China, dat de belangen van New Delhi min of meer miskent. De grens tussen China en India blijft dan ook waarschijnlijk een gebied van spanning. Kasjmir zal een omstreden gebied blijven. Hoewel de Indiase krijgsmacht verder zal groeien en substantieel sterker zal worden, zal het de komende drie decennia niet over het militair vermogen van China of de Verenigde Staten gaan beschikken.

Column

Europese 'president' kondigt einde van Europa's globale ambitie aan

Prof. dr. László Marácz

Nog niet zo lang geleden werd gedacht dat Europa een dominante rol zou kunnen spelen op het globale politieke vlak. De Unie had zichzelf uitgeroepen tot 'normatieve macht'. In Brussel was men ervan overtuigd dat het mogelijk zou zijn om zonder militaire macht haar democratische idealen op te leggen aan andere delen van de wereld. Met de recente brandbrief van de 'president' van de Europese Raad, de Pool Donald Tusk, lijkt ook het besef in Brussel doorgedrongen te zijn dat een dergelijke rol voorlopig niet meer haalbaar is. Dit betekent in de huidige, veranderende wereld het einde van de Europese ambitie als globale supermacht.

Boze buitenwereld

Donald Tusk heeft in een brandbrief voorafgaande aan de top van Europese regeringsleiders op Malta begin februari gewezen op de gevaren die de Europese Unie bedreigen. Afgezien van de interne problemen die Europa verdelen, zoals de opmars van eurosceptische partijen en de breder worden-de kloof tussen de Europese elite en het electoraat, sprak de hoogste vertegenwoordiger van de Europese Unie in feite over het geopolitieke isolement van Europa. Tusk somde de externe bedreigingen in zijn brandbrief op.

Donald Tusk heeft in een brandbrief gewezen op de gevaren die de Europese Unie bedreigen

Donald Tusk. Foto: Wikimedia, Mateusz Włodarczyk

De Europese 'president' verwees naar China dat hij vooral op zee "assertief" vindt; hij noemde Europa's oostelijke buur Rusland waarvan hij vindt dat het land in de richting van haar Europese buurlanden "agressief" is, waarbij Oekraïne in het bijzonder werd genoemd; Tusk verwees naar oorlog, terreur en anarchie in het Midden-Oosten en Afrika waar de radicale islam een belangrijke rol speelt; hij verwees verder in zijn brandbrief naar Turkije zonder daar overigens bij te vermelden dat het land van de Turkse president Erdogan een sleutelrol speelt in de migratiecrisis die de Middellandse Zeeregio, de zuidflank van Europa en de externe grenzen van Europa op de Balkan onder druk heeft gezet; en ten slotte noemde hij de veranderingen in de Amerikaanse politiek. De verkiezing van de nieuwe, onorthodoxe president Donald Trump stelt de buitenlandse politiek van dat land in de laatste 70 jaar ter discussie. De brief van Tusk is vooral een waarschuwing tegen het idee dat de desintegratie van de Europese Unie zou kunnen leiden tot een herstel van de volledige soevereiniteit van haar lidstaten. In plaats daarvan voorziet Tusk een te grote afhankelijkheid van de echte grote globale spelers zoals de VS, Rusland en China en verlies aan Europese soevereiniteit. Hoewel Tusk zeker een punt heeft dat de lidstaten in een gefragmentariseerd Europa zich niet kunnen mengen in de wedren die plaats heeft in de globale politieke arena, is het de vraag of de Unie als één geheel zelf nog wel mee kan in die wedren van de grote supermachten.

Tusk voorziet een verlies aan Europese soevereiniteit

Volgens Tusk is Rusland agressief in de richting van haar Europese buren. Foto: archief Armex

Herijking internationale rol

Nog maar een luttel aantal jaren geleden werd van de Unie gedacht dat het een *Empire* zou kunnen worden met globale politieke ambities. De Unie werd voorgesteld als een 'normatieve macht' die door het benadrukken van globale normen en waarden, zoals universele mensenrechten een vooraanstaande rol zou kunnen spelen in de internationale politieke arena. De brief van Tusk maakt een einde aan deze illusie. Voor het eerst heeft een hoge functionaris van de Unie aangegeven dat een dergelijke rol niet meer realistisch is. Het geopolitieke isolement waar de Unie zich in bevindt, dwingt de Unie tot de herijking van haar internationale rol en geeft aan dat de geopolitieke 'omsingeling' van Europa niet meer alleen met democratische idealen van een tegenwicht kan worden voorzien.

Rusland, China, Turkije en de islamitische wereld trekken zich weinig aan van Europese normen en waarden. Rusland beschouwt de uitspraken van haar rechtssysteem van een hogere orde dan die van de Raad van Europa. China toont zich in handelscontacten met Europa weinig gevoelig voor mensenrechten. Het Aziatische land wil helemaal niet dat mensenrechten in bilaterale Europees-Chinese contacten aan de orde worden gesteld. Turkije onder president Erdogan geeft duidelijk aan dat het zijn eigen Ottomaans-islamitische weg zal gaan, waarbij democratische idealen van weinig waarde zijn. Dwingende kwesties als de bestrijding van de radicale islam en het controleren van stromen illegale migratie uit het Midden-Oosten en Afrika zouden meer prioriteit moeten krijgen, zoals Tusk in zijn brief terecht betoogt, maar zelfs dat is de afgelopen jaren niet gelukt. Dit ondanks de vele hooggespannen topontmoetingen van Europese leiders over deze onderwerpen.

Rusland, China, Turkije en de islamitische wereld trekken zich weinig aan van Europese normen en waarden

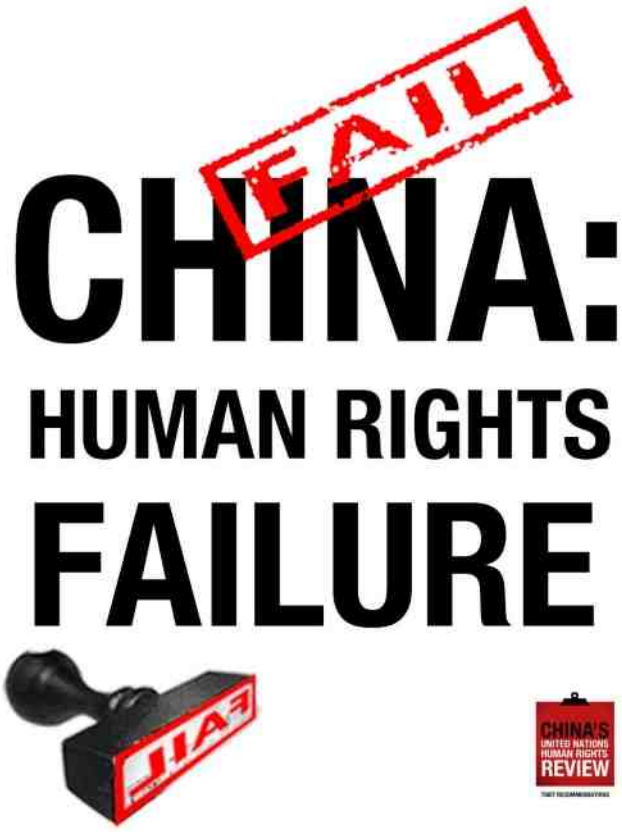

China toont zich weinig gevoelig voor mensenrechten. Foto: Flickr

Tusk spoort de Europese leiders aan te vechten voor het overleven van de Unie

Turkije gaat onder Erdogan zijn eigen weg. Foto: Wikipedia, Mstyslav Chernov

De trans-Atlantische betrekkingen zijn van vitaal belang voor de Europese veiligheid. Foto: Wikimedia

'Sense of urgency'

Er spreekt uit de brief van Tusk wel een *sense of urgency* die vaak afwezig is bij andere Europese leiders. Tusk spoort de Europese leiders aan te vechten voor het overleven van de Unie. Maar de vraag is of er nog genoeg tijd is voor de aanpassingen aan de globale politieke veranderingen waar Europa duidelijk te laat op heeft gereageerd. Bovendien heeft Europa zich lang onaantastbaar gewaand als normatieve macht. 'President' Tusk zegt in zijn brief niets over de Brexit, maar heeft het steevast wel over de 27 lidstaten, wat laat zien dat Groot-Brittannië voor de Unie afgeschreven is. Zonder Groot-Brittannië is het voor de Unie echter onmogelijk om op mondiaal niveau een supermacht te zijn. De Brexit is niet alleen een flinke financieel-economische aderlating - Groot-Brittannië is de zesde economie van de wereld(!) - voor de 27 achterblijvers, maar de Brexit verzwakt ook de Europese veiligheid aanzienlijk, hoewel Groot-Brittannië wel lid van de NAVO zal blijven.

En daar wringt een andere schoen. Tusk spreekt over "onze Amerikaanse vrienden" in zijn brief en geeft aan de trans-Atlantische betrekkingen van vitaal belang voor de Europese en mondiale veiligheid te beschouwen. President Trump heeft deze betrekkingen echter op scherp gezet door aan te kondigen dat de Europese lidstaten meer moeten gaan betalen voor hun defensie-uitgaven en dat de VS niet langer bereid is voor het leeuwendeel van de kosten, 70 procent, te willen opdraaien. Hoe men ook denkt over Donald Trump in Europa, men zal bij diezelfde Trump moeten aankloppen voor veiligheid.

Tusk heeft dat begrepen en ziet op de korte termijn geen andere mogelijkheden. Hiermee geeft de hoogste functionaris van de Europese Unie, de voorzitter van de Europeses raad, toe dat Europa haar ambitie moet bijstellen tot die van een regionale macht met een grote economische inhoud, maar zonder eigen militair verdedigingssysteem. De veiligheid van de Unie en haar burgers kan niet zonder Amerikaanse militaire steun gegarandeerd worden en voor die steun zal men vanaf nu flink meer moeten gaan betalen.

De Krim

Tjeerdjan Nieuwenhuis*

Eind februari 2014 bezetten geüniformeerde gewapende mannen het parlement en andere regeringsgebouwen van de Krim in Simferopol en hesen ze de Russische vlag. Hoewel deze mannen geen insignes droegen en aangeduid werden door de plaatselijke autoriteiten als lokale zelfverdedigingstroepen, waren het gezien de uitrusting en het professionele voorkomen overduidelijk Russische soldaten, afkomstig van de nabij gelegen Russische legerbases. Niet veel later bezetten soortgelijke ongemarkeerde soldaten de vliegvelden van Simferopol en Sebastopol, werden Oekraïense legerbases op de Krim omsingeld en controleposten ingericht langs de smalle landengte van Perekop.

Met laatst genoemde actie werd de verbinding van de Krim met het Oekraïense vasteland zo goed als afgesneden. Deze ontwikkelingen volgden daags na het gewelddadige afzetten van president Janoekovitsj door de Euromaidanrevolte. De Russische regering beschouwde deze omwenteling als een door het Westen georkestreerde coup en reageerde met de annexatie van de Krim. Voor Poetin was het een nachtmerrie als dit schiereiland onder controle kwam van de nieuwe, overwegend anti-Russische machthebbers in Kiev. Een vrees die werd gedeeld door de Russische bevolking op de Krim, die vervolgens voor toetreding met Rusland stemde in een haastig georganiseerd referendum. De annexatie van de Krim kan tot op de dag van vandaag rekenen op grote verontwaardiging in het Westen en heeft geleid tot een flinke verslechtering in de betrekkingen tussen Rusland, de EU-lidstaten en de Verenigde Staten. Hoewel terecht gesproken kan worden van ordinair landjepik is er weinig reden om te verwachten dat Poetin, of zijn toekomstige opvolger, bereid is de Krim terug te geven aan Oekraïne; daarvoor heeft het schiereiland een te grote strategische waarde.

Eind maart bezetten geüniformeerde mannen regeringsgebouwen in Simferopol. Foto: Wikimedia, Anton Holoborodko

De Annexatie van de Krim leidt nog steeds tot grote verontwaardiging. Foto: Wikimedia

De annexatie van de Krim kan tot op de dag van vandaag rekenen op grote verontwaardiging in het Westen

De geschiedenis van de Krim is bepaald door de unieke geografie van het schiereiland

De Krim als machtsbasis

De geschiedenis van de Krim, die terugvoert tot de prehistorie, is ontegenzeggelijk bepaald door de unieke geografie van het schiereiland. Bijna volledig omringd door zee en alleen verbonden met het vasteland via een smalle landengte, bood deze landmassa de bewoners een uitstekende natuurlijke verdediging tegen binnenvallende ruitervolken. Daarnaast, door de ligging aan de rand van de Aziatische steppe, verschafte de Krim toegang tot het wijdvertakte handelsnetwerk van Centraal Azië. Hierdoor fungeerde het eeuwenlang als handelsknooppunt tussen de Oosterse en Mediterrane wereld. Het was juist de combinatie van deze geografische factoren waarom krijgsheren, koningen en sultans in opeenvolgende eeuwen hun oog lieten vallen op de Krim. Controle over het schiereiland bood de bezitter een rijke bron van welvaart en daarnaast een bijna onneembare natuurlijke vesting van waaruit men het Zwarte Zeegebied kon domineren. Ook de Russische tsaren werden hierdoor aangetrokken.

Het Rusland van de vroegmoderne tijd was onderontwikkeld en lag geografisch geïsoleerd ten opzichte van de rest van Europa. De belangrijkste havens van het rijk waren een groot deel van het jaar onbereikbaar door de strenge vorst, verder was er vanwege het strenge klimaat maar beperkte landbouw mogelijk. Dit remde de ontwikkeling van het Russische Rijk aanzienlijk. Opeenvolgende tsaren lieten daarom hun oog vallen op het gebied rond de Zwarte Zee dat onder controle stond van het Ottomaanse Rijk. Inlijving van die gebieden zou het Russische Rijk uitbreiden met vruchtbare landbouwgronden en met havens die het gehele jaar ijsvrij waren. Het was onder het bewind van Catharina de Grote dat de zuidelijke Oekraïne en de Krim uiteindelijk aan het Russische rijk werden toegevoegd en er een blijvende Russische stempel op het gebied werd gedrukt. Grote delen van de steppe werden ontgonnen tot landbouwgebied en havensteden als Odessa, Sebastopol en Simferopol werden gesticht ter bevordering van de handel overzee.

Kaarten uit 1912 van de Krim en Sabastopol en directe omgeving. Afbeelding: Wikimedia

De Russische expansie in het Zwarte Zeegebied was voor Groot-Brittannië een doorn in het oog. Het ernstig verzwakte Ottomaanse Rijk van begin 19e eeuw dreigde het onderspit te delven tegen het, in Britse optiek, almaar oprukkende Russische Rijk. Dit vormde volgens Londen een direct gevaar voor de machtsbalans in Europa. Daarnaast vreesde Groot-Brittannië dat door de verdere verzwakking van het Ottomaanse Rijk de Britse overheersing van de Middellandse Zee in gevaar kwam. De Britse zorgen waren overigens niet geheel onterecht. Om de toegang tot de Middellandse Zee veilig te stellen had Rusland haar oog laten vallen op Istanboel, het vroegere Constantinopel en tevens centrum van de Orthodoxie, de Russische staatsgodsdienst. Inname van de stad, dat al Tsargrad werd genoemd, zou uiteraard het Russische prestige aanzienlijk versterken en bovendien controle geven over de Bosporus. Toen Rusland in 1853 het Ottomaanse Rijk opnieuw dreigde te verslaan greep Londen samen met Frankrijk in.

Tijdens de Krimoorlog (1853-1856) trachtten de geallieerden de macht van het Russische Rijk in het Zwarte Zeegebied te breken. Niet voor niets richtten de Britten en de Fransen hun krijgsinspanning op de Krim, dat dienstdeed als thuishaven van de Russische Zwarte Zeevloot en waarop dus de Russische macht in de regio was gestoeld. 'De hoektand van de [Russische] beer moet getrokken worden: pas als zijn vloot en marinearsenaal in de Zwarte Zee zijn vernietigd, is Constantinopel veilig, kan Europa in vrede blijven bestaan,' zo meende het toenmalige hoofd van de Britse admiraliteit.[1] Tijdens de vredesbesprekingen in Parijs ontnamen de geallieerden Rusland daarom het recht om de Zwarte Zeekust te verdedigen middels marinevloot of kustfortificaties. Deze vrede vormde uiteraard een geopolitieke aderlating, waardoor de veiligheid en macht van het Russische Rijk in het Zwarte Zeegebied aanzienlijk werd aangetast.

De Krim bleef echter in Russische handen en, na afwerping de beperkingen van de verloren Krimoorlog, ook de opvolgende decennia dienen als Russische machtsbasis in het Zwarte Zeegebied. Deze functie bleef de Krim ook hebben na de Bolsjewistische machtsovername. Tijdens de Koude Oorlog was de Zwarte Zee frontlinie in het Oost-West conflict. De Krim werd hevig gemilitariseerd en de in Sebastopol gestationeerde Zwarte Zeevloot aanzienlijk uitgebreid. De rotsachtige kust van de Krim huisvestte in die tijd talrijke ondergrondse havens voor de omvangrijke onderzeebootvloot. Dit maakte de Krim, na Kronstadt en Moermansk, de belangrijkste Sovjet-Russische marinebasis. Verder fungeerde de Krim als logistiek centrum voor de bevoorrading van Arabische, Afrikaanse en Zuid-Amerikaanse bondgenoten. Het is in dit verband van belang te bedenken dat de havens aan de Zwarte Zee een aanzienlijk kortere route naar het zuidelijk halfrond boden dan de havens van Leningrad of Moermansk.

Nikita Chroesjtsjov gaf de Krim cadeau aan de Oekraïense Sovjetrepubliek. Foto: Wikipedia, Andrei Sdobnikov

Post-Koude Oorlog

Volgens Poetin was het uiteenvallen van de Sovjet-Unie een geopolitieke catastrofe. In West-Europa wordt altijd wat verbolgen gereageerd op dergelijke uitspraken, vanuit Russisch perspectief is er echter wel degelijk iets voor te zeggen. Niet alleen leefden miljoenen Russen opeens in een vreemd land en verslechterde hun welvaart aanzienlijk door een kelderende economie, maar ook werd de voormalige Sovjet-Unie in een geopolitiek vacuüm gezogen. De Sovjet-Russische federatie viel uiteen in een reeks onafhankelijke staten, die veelal kampten met interne etnische conflicten of al snel met elkaar in de clinch lagen over onder meer de verdeling van de Sovjet-Russische inboedel.

De Krim was onderdeel van zo'n geschil. In 1954 had Nikita Chroesjtsjov (1894-1971) het schiereiland cadeau gedaan aan de Oekraïense Sovjetrepubliek. Bij de onafhankelijkheid van Oekraïne in 1991 viel de Krim hierdoor onder de formele jurisdictie van Kiev. Dit leidde al snel tot conflict, niet alleen met de Russische bevolking op de Krim, die liever bij Rusland wilden horen, maar ook met Moskou. Rusland, als erfgenaam van de ontbonden Sovjet-Unie, eiste namelijk het eigendom op van het immense marinearsenaal gestationeerd op de Krim. In 1997 werd op dit punt een verdrag gesloten dat bepaalde dat Rusland het merendeel van de vloot tot haar beschikking kreeg, leaserechten kreeg over enkele legerbases en ongeveer 25.000 militairen mocht legeren op de Krim. Het voortbestaan van het verdrag kwam echter in de loop der jaren onder druk te staan onder meer vanwege de anti-Russische koers van Oekraïne na de Oranjerevolutie van 2004 en de Maidanopstand in 2014. Zoals reeds benoemd in de inleiding was de afloop van laatst genoemde revolte voor Rusland aanleiding de Krim te annexeren.

Het strategische belang van de Krim voor het huidige Rusland is niet veel anders dan in de tijd van de Tsaren of de Sovjet-Unie, namelijk dienen als machtsbasis van waaruit de politieke en economische belangen in het Zwarte Zeegebied, de Kaukasus en de Middellandse Zee beschermd moeten worden. Voor Rusland is bijvoorbeeld de handel over de Zwarte Zee van groot belang. Net als in vroegere tijden is een aantal belangrijke commerciële en bovendien ijsvrije havens gelegen aan de oevers van de Zwarte Zee en de Zee van Azov. Overslag op deze havens was in 2016 goed voor ongeveer 34 procent van de Russische overzeese handel.[2] Daarnaast profileert Rusland zich sinds jaar en dag als grootleverancier van olie en aardgas. Het streeft ernaar om zoveel mogelijk controle te behouden en waar mogelijk te verkrijgen over het transport van olie en gas vanuit Siberië, Centraal Azië en de Kaukasus richting de Europese markt. Een belangrijk deel van dit transport geschiedt via de Zwarte Zee middels olietankers en pijpleidingen. Rusland is eigenaar van bestaande pijpleidingen en financier van nieuwe projecten als SouthStream of het recentelijk geprojecteerde Turkish Stream. Laatstgenoemd project moet de aanleg realiseren van een pijpleiding die via de bodem van de Zwarte Zee en Turks grondgebied Zuid-Europa bedient van aardgas.

De Krim was, na Kronstadt en Moermansk, de belangrijkste Sovjet-Russische marinebasis

De afloop van de Maidanrevolte was voor Rusland aanleiding de Krim te annexeren

Schepen van de Zwarte Zeevloot. Foto: Wikimedia, Cmapm

In het licht van deze energiepolitiek is het voor Rusland belangrijk om de Zwarte Zeeregio militair en politiek te domineren. De militaire bases op de Krim zijn hierbij essentieel. De centrale ligging in het Zwarte Zeegebied verschaft de Krim een ideale strategische positie van waaruit het in de regio kan ingrijpen. Tijdens de Russisch-Georgische oorlog van 2008 zorgde bijvoorbeeld de Zware Zeevloot voor een zeeblokkade van Georgië en bracht zij in allerijl 4.000 militairen aan land in Abchazië. Nota bene: de marinehaven van Sebastopol ligt recht tegenover de Bosporus. Een ideale positie om de scheepvaart die de Zwarte Zee opstoomt in de gaten te houden en zo nodig vijandelijke schepen tijdig te onderscheppen. Kortom, de Krim is voor Rusland cruciaal om de Zwarte Zee als een Russische zee te behouden.

Verder is de Krim voor Rusland belangrijk voor het behartigen van strategische belangen in het Middellandse Zeegebied. In de huidige context heeft dit in het bijzonder betrekking op de verplichtingen die Poetin is aangegaan met het Syrische bewind van president Assad. Sinds het uitbreken van de burgeroorlog in Syrië varen er maandelijks diverse Russische marine- en transportschepen met broodnodige munitie, wapens en andere voorraden voor het Syrische leger vanaf Russische havens aan de Zwarte Zee. Deze bevoorradingslijn is sinds de openlijke Russische militaire interventie aan de zijde van Assad in september 2015 nog belangrijker geworden. De aanvoer van brandstof en bommen voor Russische vliegtuigen gestationeerd in de Syrische provincie Latakia is afhankelijk van deze verbinding. Het is in dit verband belangrijk te bedenken dat vrije doorgang door de Bosporus van groot belang is. Turkije heeft in principe de macht om elk willekeurig schip doorgang over deze zeestraat te ontzeggen. Dit is overigens verboden volgens het verdrag van Montreux. In crisistijd kunnen dergelijke overeenkomsten echter even zo makkelijk in de prullenmand verdwijnen. Toen in november 2015 de spanningen tussen Rusland en Turkije na het neerschieten van een Russische bommenwerper boven Syrië hevig opliepen, dreigde Turkije openlijk met afsluiting van de Bosporus voor Russische schepen. Met de toenadering tussen Rusland en Turkije na de mislukte coup tegen Erdogan lijkt dit gevaar voor de nabije toekomst afgewend. Overigens is Poetins vleierij richting Erdogan niet zo verwonderlijk. Het losweken van Turkije uit het Westerse machtsblok en mogelijk uittreding van Turkije uit de NAVO moet de Russische geopolitieke dominantie in het Zwarte Zeegebied en expansie van invloedssfeer in de Levant verder versterken.

De ijsvrije haven van Sebastopol is van strategisch belang. Foto: Wikimedia, VascoPlanet Crimea Photography

Eind 2015 dreigde Turkije openlijk met afsluiting van de Bosporus voor Russische schepen

In de huidige context zou het opnieuw een geopolitieke aderlating zijn wanneer Rusland afstand doet van de Krim. De Russische onderbuik zou in dat geval aanzienlijk worden verzwakt. Ruslands ergste nachtmerrie is een scenario waarin Amerikaanse marineschepen toegang krijgen tot Sebastopol en de geostrategische kwaliteiten van de Krim benutten ten koste van Rusland. Sinds de annexatie van de Krim is Rusland daarom druk doende de Zwarte Zeevloot te moderniseren en militair bases op te knappen. Daarnaast plaatst het Russische leger allerlei hypermoderne wapeninstallaties op de Krim. Hierbij moet men denken aan luchtafweerinstallaties van het type S-300 en S-400, anti-schip raketsystemen zoals de Yakhont, ballistische raketsystemen van het type Iskander en TU-22M3 bommenwerpers. Rusland plaatst hiermee een geavanceerd *anti-access/area denial* (A2/AD) '*bubble*' over het Zwarte Zeegebied. In NAVO-kringen maakt men zich ernstig zorgen over deze ontwikkeling. Op dit moment heeft de alliantie onvoldoende slagkracht in het gebied, waardoor de NAVO in een mogelijk militair treffen met Rusland op de Zwarte Zee hoogstwaarschijnlijk het onderspit zal delven.

Hoe luid westerse politici Rusland ook oproepen om de Krim terug te geven aan Oekraïne, het lijkt er geenszins op dat Poetin iets dergelijks van plan is. Integendeel, Rusland tracht sinds de annexatie van de Krim het schiereiland steeds meer in de Russische Federatie op te nemen. De snelle militarisering van het schiereiland of de realisering van een brug over de straat van Kertsj die de Krim met het Russische vasteland moet gaan verbinden, moet boekdelen spreken. De Krim is Russisch.

Eindnoten

*. Tjeerdjan Nieuwenhuis is historicus en werkzaam als ontwikkelaar geografische informatiesystemen (gis) bij Ordina.

1. Figes, O., *De Krimoorlog of de vernedering van Rusland* (Londen 2010) 251.
2. 'Throughput of Russian seaports up to 6.7% to 721.9 mln t in 2016', Hellenic Shipping News (16-01-2017) http://www.hellenicshippingnews.com/throughput-of-russian-seaports-up-6-7-to-721-9-mln-t-in-2016/

De Krim is Russisch. Foto: Wikimedia

Boekbespreking

Nederlanders in dienst bij Napoleon

Jan van den Berg

In de negentiende eeuw heeft Nederland als zelfstandige natie behoudens militair optreden in de koloniën weinig strijd geleverd. Maar de eeuw begon met de massale inzet van Nederlandse soldaten in dienst van Napoleon. Van 1806 tot 1810 maakte het Koninkrijk Holland deel uit van het Franse rijk. In de vier jaren die daarop volgden was Nederland geheel ingelijfd bij Frankrijk.

Napoleon had voor zijn oorlogen veel militairen nodig. Niet alleen Frankrijk zelf, maar ook de veroverde landen en gebieden vormden de bron voor het vrijwel onverzadigbare Franse leger. In acht jaar tijd werden 60.000 Nederlandse mannen als vrijwilliger en later ook als dienstplichtige gerekruteerd. Zij deden dienst in Nederlandse eenheden, die onder Frans bevel stonden. De prijs die zij betaalden was hoog. Ongeveer 20.000 van hen stierven op het slagveld of als gevolg van ziektes. Dat is meer dan het aantal Nederlandse militairen dat in de Tweede Wereldoorlog omkwam.

Brieven en archieven

Het boek Sous les armes beschrijft het Hollandse leger in de Franse tijd. Het is als proefschrift geschreven door Christiaan van der Spek, die verbonden is aan het Nederlands Instituut voor Militaire Historie. De auteur heeft uiteenlopende bronnen geraadpleegd. Behalve Nederlandse en Franse archieven zijn dat een paar honderd brieven en verder dagboeken en memoires van soldaten en officieren. Hieruit blijkt vaak een grote bewondering voor Napoleon, zeker onder hen die de Franse leider persoonlijk hadden ontmoet. In geschriften die na Napoleons definitieve verbanning in 1815 werden geschreven, wordt hij overigens minder positief beoordeeld.

Omgekeerd waren de Franse officieren doorgaans niet erg te spreken over de kwaliteiten van hun Nederlandse ondergeschikten. Ze zouden niet snel genoeg marcheren en niet voldoende opgewassen zijn tegen ontberingen. Maarschalk Claude Victor-Perron omschreef hen zelfs als 'absoluut onbeduidend'.

Correctie

Van der Spek corrigeert dat beeld. Hij toont aan dat de Nederlanders aan diverse veldtochten en veldslagen een betekenisvolle bijdrage leverden. Dat gebeurde onder andere in de guerrillaoorlog op het Iberisch schiereiland en tijdens de gedoemde poging van Napoleon om Rusland te onderwerpen. De troepen vochten ook aan het thuisfront. Zo hielpen ze Walcheren verdedigen, toen het Britse leger daar in 1809 een invasie uitvoerde. Tot 1810 was het Koninkrijk Holland bovendien redelijk autonoom voor zover het de landsverdediging betrof.

Van de Russische campagne weten de Nederlanders van vandaag de dag nog het meest. Het oversteken van de Berezina, in het huidige Wit-Rusland, is vrijwel het enige aspect van de Nederlandse militaire avonturen in de Napoleontische tijd, dat in het nationale geheugen is blijven hangen. Dat dit bekend is, is terecht. Nederlandse pontonniers bouwden in extreme omstandigheden twee bruggen, waarover de resten van het verslagen Franse leger zich konden terugtrekken, inclusief Napoleon zelf. Extreem heeft hier overigens twee betekenissen. Het winterweer was bijzonder koud en de troepen hadden te lijden onder zware aanvallen van Russische troepen. Van de 400 pontonniers, het merendeel Nederlander, overleefden er slechts acht.

Sous les armes schetst een breed en degelijk beeld van de manschappen, hun eenheden en hun rol binnen het Franse militaire apparaat. Het is een vlot geschreven boek, dat een belangrijke aanvulling is over een periode die in de militaire geschiedschrijving van ons land lange tijd onderbelicht is geweest.

In dienst van Napoleon stierven ongeveer 20.000 Nederlandse militairen; meer dan tijdens de Tweede Wereldoorlog

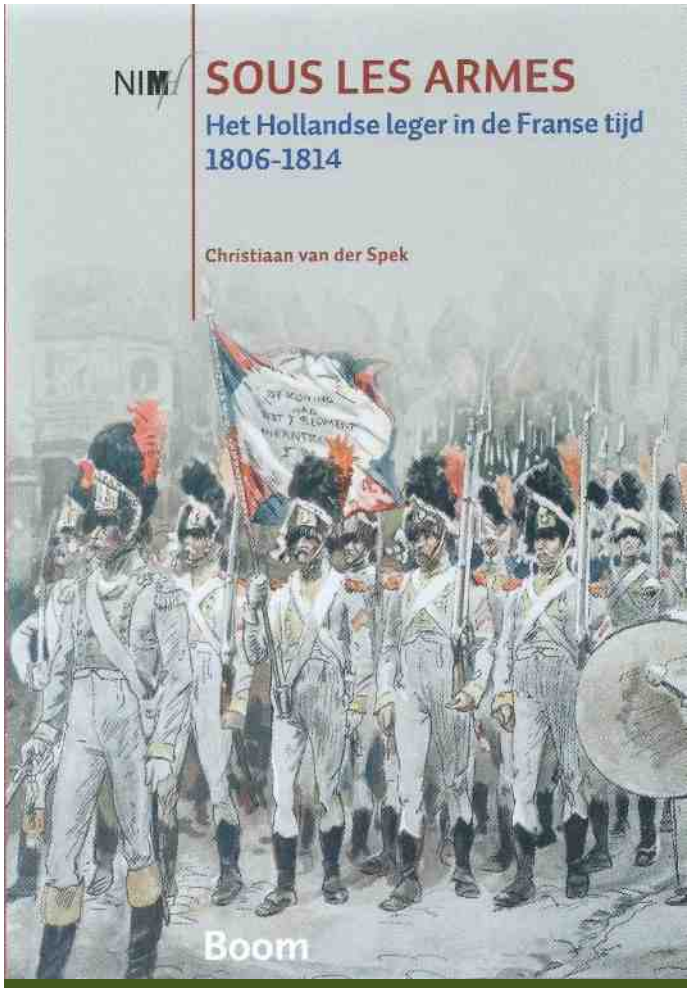

Sous les armes - Het Hollandse leger in de Franse tijd 1806-1814
Christiaan van der Spek
Boom Uitgevers Amsterdam
480 blz.

paperback:
ISBN 9789058756985
€ 39,90

e-book:
ISBN 9789058756992
€ 23,90

Column

De Europese Unie en defensie

Mr. drs. C. Homan

In 1991 typeerde de toenmalige Belgische minister van Buitenlandse Zaken, Mark Eyskens, Europa als "een economische reus, een politieke dwerg en een militaire worm". Hoewel op veiligheidsgebied in de EU institutioneel de afgelopen jaren al veel is veranderd, ontbreekt het nog steeds aan voldoende militaire capaciteiten. Echter, de Europese Unie heeft vorig jaar een aantal belangrijke besluiten genomen en voorstellen gedaan op het gebied van veiligheid en vrede, die deze militaire worm waarschijnlijk gaan transformeren tot een substantiële militaire actor. Het jaar 2016 lijkt nu eindelijk een 'game changer' te zijn.

Mark Eyskens. Foto: Wikipedia

Intenties en realiteit

De Europese Unie spreekt al sinds het verdrag van Maastricht van 1992 de wens uit meer samen te werken op defensiegebied. Een belangrijk initiatief namen de Franse president Chirac en de Britse premier Blair met hun St. Malo-verklaring in 1998. Hierin bepleitten zij dat Europa over autonome militaire capaciteiten moest gaan beschikken, die onafhankelijk van de NAVO konden worden ingezet. Vervolgens heeft de EU talrijke verklaringen met intenties het licht doen zien, die echter zelden realiteit werden. Zo kwam de EU in 1999 de zogenoemde Helsinki-doelstelling overeen. Deze hield in, dat de EU in 2003 over een snel inzetbare strijdmacht van 60.000 militairen zou beschikken. Zelfs vandaag de dag is dit nog steeds geen realiteit. Een ander initiatief was de instelling van de EU *battlegroups* in 2007. Sinds dat jaar zijn ieder half jaar een of twee *battlegroups* voor inzet beschikbaar. Tot op heden is echter geen enkele *battlegroup* ingezet. Zo ontbreekt vaak de politieke wil en vormen de kosten voor opwerking, training en eventuele inzet van een *battlegroup* een belangrijke, beperkende factor. De verwachtingen voor de Europese Raad in december 2013, toen defensie op de agenda stond, waren niettemin hooggespannen. In haar slotverklaring noemde de Raad defensie zelfs een *Chefsache*. Maar daar bleef het vooralsnog bij.

Tot op heden is geen enkele battlegroup ingezet

Europese regeringsleiders tijdens de Europese Raad van 2013. Foto: EU

Militairen van 44 Painfbat tijdens een oefening van een EU Battlegroup. Foto: Wikimedia

Trendbreuk

Nu is de EU is op veiligheidsgebied al wel jarenlang actief. Maar vooral kleinschalig. Onder de paraplu van het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid zijn inmiddels meer dan 30 missies uitgevoerd of nog in uitvoering. Veelal gaat het om training, advisering en ondersteuning maar zelden om daadwerkelijk operationele inzet van militaire middelen. Maar de gebeurtenissen rondom de Krim, Oost-Oekraïne, Syrië en Noord-Afrika zorgden voor een trendbreuk. Daar kwam later nog bij het aantreden van Donald Trump als president van de Verenigde Staten, die in zijn uitspraken immers enige afstand nam van de EU. Belangrijk zijn dan ook de initiatieven met voorstellen die mede als gevolg hiervan in 2016 zijn genomen.

'Mondiale strategie'

Overkoepelend en richtinggevend is de 'mondiale strategie' voor het buitenlands en veiligheidsbeleid van de EU (EUGS), van EU-buitenland chef Federica Mogherini, die werd aangenomen in juni jl. De strategie beoogt van de EU een sterkere actor op het internationaal toneel te maken. Dit teneinde vrede en veiligheid rondom Europa en verder te bevorderen. De strategie omvat onder meer de bedreigingen en kansen voor de EU. Een belangrijk voordeel van deze strategie is, dat de EU zowel over *soft* als *hard power* beschikt. Voor de uitvoering van deze strategie zijn vervolgens drie documenten met initiatieven en voorstellen op het gebied van veiligheid en defensie opgesteld. Deze documenten vormen samen een alomvattend pakket om de veiligheid van de EU en haar burgers te bevorderen.

De 'mondiale strategie' beoogt van de EU een sterkere actor op het internationaal toneel te maken

Implementatieplan
Het eerste document betreft een specifiek implementatieplan over veiligheid en defensie met een nieuw ambitieniveau in dertien actiepunten, waaronder het innovatieve concept van 'bescherming van de Unie en zijn burgers'. Het document zag het licht op 14 november jl. en richt zich op drie prioriteiten. In de eerste plaats moet de EU meer mogelijkheden (militair en civiel) krijgen om snel en effectief te kunnen reageren op crises, in het bijzonder rondom Europa. Ten tweede, moet de EU haar partners sterker maken als het gaat om hun veiligheid en defensie. Tevens moet de capaciteit van de EU versterkt worden om de Europese burgers te beschermen. Dit doordat de lidstaten nauw met elkaar samenwerken op veiligheidsgebied. In de derde plaats is, om deze prioriteiten te realiseren, een reeks acties overeengekomen om de civiele en militaire capaciteiten te versterken, evenals de EU-structuren en -instrumenten. Kortom, de nadruk in het plan ligt op maatregelen die bijdragen aan de gezamenlijke ontwikkeling van defensiecapaciteiten. Het document suggereert tevens een vrijwillig Gecoördineerd Jaarlijks Defensieoverzicht in te voeren om de lidstaten te assisteren hun defensieplanning beter te synchroniseren.

Europees Defensie Actieplan
Het Europees Defensie Actieplan is het tweede document, dat werd aangenomen door de Europese Commissie op 30 november jl. Het is een actieplan voor de Europese defensie waardoor de lidstaten hun geld veel efficiënter kunnen inzetten. Het omvat een nog op te richten Europees Defensiefonds en andere acties om het onderzoek van lidstaten te stimuleren. De commissie wil verder dat het jaarlijkse onderzoeksbudget tot 2020 totaal 90 miljoen euro gaat bedragen. Voor de periode daarna denkt Brussel aan jaarlijks een half miljard euro. De lidstaten van de Europese Unie moeten bovendien geld steken in het gezamenlijk ontwikkelen en aankopen van wapens. Het Europees Defensiefonds zou op termijn jaarlijks 5 miljard euro aan bijvoorbeeld drones, helikopters en schepen kunnen uitgeven. Defensieonderzoek is nu nog uitgesloten van de Europese wetenschapsprogramma's. Op deze wijze wordt een competitieve en innovatieve industriële defensiebasis realiteit en wordt bijgedragen aan de vergroting van de veiligheid van de Europese burger.

EU-NAVO samenwerking
Ten slotte aanvaardden de Raad van de Europese Unie en de ministers van Buitenlandse Zaken van de NAVO een gemeenschappelijke set van 42 concrete voorstellen op zeven verschillende gebieden voor EU-NAVO samenwerking. Aangezien 22 landen zowel van de EU als van de NAVO lid zijn, is het niet verwonderlijk dat beide organisaties meer gaan samenwerken. Het betreft hier voorstellen die de uitwerking zijn van een in juli jl. gepubliceerde gezamenlijke verklaring over samenwerking. Het gaat globaal om *cyber security*, maritieme veiligheid en hybride oorlogvoering. De EU heeft zich gecommitteerd de structuren niet te dupliceren.

En nu de uitvoering
De bovengenoemde initiatieven moeten nu daadwerkelijk tot uitvoering komen. In ieder geval zal de Europese Raad de vooruitgang die gemaakt is deze maand (maart) evalueren. Zowel het eerste als tweede document omvatten dan ook tijdpaden. Aangezien de EU in zwaar weer verkeert met onderwerpen zoals vluchtelingen, Brexit, de Griekse schuld en nationale verkiezingen, zal 2017 waarschijnlijk voornamelijk een jaar van reflectie zijn over de initiatieven op het gebied van veiligheid en vrede.

Tot slot een kritische opmerking. Een belangrijke tekortkoming van de EU is haar communicatie over Europese defensie met de burger. De hierboven genoemde documenten hebben dan ook weinig publieke aandacht gekregen. Nu is de EU met haar talrijke structuren, documenten, afkortingen en instrumenten voor de niet-deskundige ook weinig toegankelijk. Een effectieve communicatiestrategie van de EU naar de burger toe, zou dan ook geen overbodige luxe zijn!

Veel van de EU-missies, zoals hier in Somalië, zijn trainingsmissies. Foto: EUAS, Flickr

Er moet meer Europees defensieonderzoek komen. Foto: MinDef

HRVP Mogherini biedt de 'mondiale strategie' aan aan NAVO SG Stoltenberg. Foto: Flickr

Een belangrijke tekortkoming van de EU is haar communicatie over Europese defensie met de burger

Defensienieuws

kolonel b.d. drs. A.E. de Rooij

Frankrijk bestelt 35 onbemande vliegtuigen van het type Spy'Ranger

Het Franse Defensie Vewervingsbureau (DGA) maakte op 5 januari jl. bekend dat het 35 Spy'Ranger *unmanned aerial vehicles* (UAV's) heeft besteld bij Thales. Hiermee wordt voorzien in de behoefte van de Franse landmacht voor een minidronesysteem voor luchtverkenning. Dit systeem is bedoeld als vervanger van de door Airbus geproduceerde drones waarover Frankrijk sinds 2008 beschikt.

Het initiële contract is 21 december vorig jaar afgesloten en behelst de bestelling van genoemde 35 systemen, alsmede het onderhoud ervan voor tien jaar. Bovendien is er een optie om het totaal aantal systemen, indien nodig, te verhogen naar maximaal 70. Elk systeem bestaat uit drie UAV's en een grondcontrolestation. De eerste systemen moeten eind 2018 worden geleverd.

De Spy'Ranger weegt 14,5 kg, heeft een spanwijdte van 2,8 meter en kan 2,5 uur in de lucht blijven. Het toestel is uitgerust met een Syball toren, die is voorzien van een daglicht- en een infraroodcamera en een laser voor doelaanduiding. Verder beschikt de UAV over een vercijferde hoge-snelheids-datalink met het grondstation en kan zo *stand alone,* maar ook in een netwerkomgeving worden ingezet.

Bron: Jane's

Drie Spy'Rangers met een rugzak als referentie voor hun omvang. Foto: Aviation-design

Amerikaanse mariniers krijgen een expeditionair terreinvaardig voertuig

De infanterie-eenheden van het US Marine Corps (USMC) krijgen de beschikking over ultralichte terreinvoertuigen voor logistieke steun te velde. Hierdoor wordt de gereedheid van deze eenheden verbeterd. Eind februari zijn de eerste van 144 zogeheten Utility Task Vehicles (UTV) aan de infanterieregimenten van het USMC afgeleverd. Dit is slechts zes maanden nadat het contract hiervoor werd afgesloten.

Het robuuste terreinvoertuig kan maximaal vier mariniers vervoeren of voorraden tot een gewicht van bijna 700 kg. Gekozen is om het voertuig van slechts lichte bepantsering te voorzien. Hierdoor is het voertuig snel en kan het in zwaar terrein worden gebruikt. Het kleine voertuig is bovendien moeilijk detecteerbaar.

Het UTV biedt nieuwe mogelijkheden voor het USMC. Het voertuig is ruim 3,5 m lang en wordt aangedreven door een van de plank gekochte dieselmotor. De achterstoelen kunnen eenvoudig worden vervangen door een vlakke laadvloer. Door zijn geringe afmetingen kan het UTV worden vervoerd in een MV-22 Osprey vliegtuig of een CH-53E Super Stallion helikopter.

Het UTV-programma verbetert niet alleen de logistiek van de infanterieeenheden van het USMC, maar voorziet ook in een behoefte voor snellere manoeuvre op het gevechtsveld.

Bron: US Marine Corps News

Oekraïne toont nieuw onbemand voertuig

Het Oekraïense Spets Techno Export heeft een lanceerinrichting voor antitankraketten geïntegreerd in zijn Fantom *unmanned ground vehicle* (UGV). Deze nieuwe configuratie is afgelopen februari voor het eerst getoond tijdens de IDEX 2017 in Abu Dhabi.

De Fantom maakte afgelopen oktober zijn debuut tijdens de Defensie- en VeiligheidsExpo in Oekraïne en was toen uitgerust met een gestabiliseerde 12,7 mm mitrailleur. Daar zijn nu vier Bar'er lasergeleide antitankraketten aan toegevoegd. De antitankwapens zijn twee aan twee geplaatst op een telescopische lanceerinrichting. Hierdoor is de Fantom in staat doelen aan te grijpen vanuit een verdekte opstelling. Daarnaast zijn vijf lanceerbuizen voor rookgranaten geplaatst aan de voorzijde van de Fantom. Het nieuwe wapensysteem zal de komende maanden worden getest.

Het zeswielige voertuig is 3 meter lang en de hoogte tot de bovenzijde van de romp bedraagt 1 meter. De waarnemings- en wapensystemen zijn op de romp gemonteerd. De Fantom die op de IDEX werd getoond, beschikt ook over een in mast gemonteerd elektro-optisch systeem, wat het voertuig geschikt maakt voor surveillancetaken. Daarnaast heeft elk wapen op het UGV een eigen elektro-optisch systeem.

Het voertuig heeft een hybride elektrische aandrijving. De accu heeft een levensduur van 10 uur en moet daarna worden opgeladen. Voor deze taak is een dieselmotor aanwezig met een brandstoftank van 20 liter. Door het gebruik van een elektrische aandrijving is de warmtesignatuur van het voertuig gering. Dit geldt ook voor het geluidsniveau. Volgens de producent kan het voertuig worden ingezet voor statische surveillancetaken met een duur van maximaal tien dagen, heeft het een maximumsnelheid van 38 km/u en een laadvermogen van 350 kg.

De Fantom kan worden bediend via een draadloze verbinding of door een 5 km lange glasvezelkabel die vanuit de achterkant van het UGV wordt afgewikkeld. Deze laatste manier van optreden verkleint de kans op ontdekking.

Bron: Jane's

Het Fantom onbemande voertuig. Foto: Defence Blog

De Commandant van het USMC, generaal Neller, naast een UTV. Foto: USMC HQ

Finland koopt Leopard 1 genie- en bergingstanks

Op 20 februari maakte het Finse Ministerie van Defensie bekend dat het land 16 pantservoertuigen gebaseerd op het onderstel van een Leopard 1 tank koopt. Het betreft voertuigen die voordien bij de Koninklijke Landmacht in gebruik waren. Door deze aankoop vergroot Finland de tactische mobiliteit van zijn gemechaniseerde eenheden aanzienlijk.
Met de aanschaf is een bedrag van 8,2 miljoen euro gemoeid. Voor dit bedrag ontvangt Finland acht bergingstanks en acht genietanks. De voertuigen zullen kleine aanpassingen ondergaan en in 2018 en 2019 aan Finland worden geleverd. Hoewel dit land al een aantal jaren opereert met de Leopard 2 betreft de deal de eerste op de Leopard 1 gebaseerde voertuigen in Finse dienst.

Bron: Jane's

Een Leopard 1 genietank. Foto: YouTube

Een Leopard 1 genietank in actie. Foto: Mindef

Twee Leopard 1 bergingstanks aan het werk. Foto: NIMH

Tweede Chinese vliegkampschip nadert voltooiing

De bouw van China's tweede vliegkampschip (aangeduid als type 001A) is bijna voltooid. Volgens experts zal het schip in 2020 operationeel zijn. De Chinese tv-zender CCTV meldt dat het schip op korte termijn te water zal worden gelaten.
In tegenstelling tot China's eerste vliegkampschip de Liaoning (Type 001), dat een opnieuw uitgerust Oekraïens schip is, is de 001A geheel in China gebouwd en uiteraard moderner dan zijn voorganger.
Na de tewaterlating zal nog veel werk aan het schip moeten worden verzet. Volgens Li Jie, een marinedeskundige, duurt het twee jaar voordat het ontwerp is geperfectioneerd en alle fouten uit schip en uitrusting zijn gehaald. Dit betekent dat het schip in de eerste helft van 2019 kan beginnen met proefvaren.
Volgens het Chinese Ministerie van Defensie zal 001A zijn vliegtuigen lanceren met behulp van een zogenaamde skischans, evenals zijn voorganger. China bestudeert echter momenteel de katapulttechnologie, waarmee de Amerikaanse vliegkampschepen zijn uitgerust. Deze technologie zal waarschijnlijk worden toegepast bij de 002, China's derde vliegkampschip, dat momenteel in aanbouw is in Shanghai.
De modernste Amerikaanse vliegkampschepen gebruiken een elektromagnetisch katapultsysteem. China houdt het echter voorlopig bij 'ouderwetse' stoomkatapults.
Volgens een medewerker van de Chinese Marine heeft China om zijn grondgebied te verdedigen en belangen te beschermen behoefte aan twee *carrier* aanvalsgroepen in het westelijk deel van de Stille Oceaan en twee in de Indische Oceaan. Daarvoor moet het land over minstens vijf à zes vliegkampschepen beschikken.

Bron: People's Daily Online

Een 'artist impression' van het tweede Chinese vliegkampschip. Foto: Sino Defence Forum

Black Hornet nano-drone maakt indruk

Tijdens de defensie-expositie IDEX 2017, die afgelopen februari in Abu Dhabi is gehouden, toonde Flir Systems de Black Hornet. Deze nano-drone beschikt over micro warmtebeeldapparatuur en camera's die het zichtbare deel van het spectrum gebruiken. De geavanceerde rotortechnologie leidt tot een zeer laag energiegebruik. De Black Hornet helikopter is een van de lichtste en moeilijkst detecteerbare nano-drones die nu op de markt zijn. Het toestel weegt slechts 16 gram en heeft een maximale vluchtduur van 25 minuten, waarbij het tot op een afstand van meer dan 1,5 km kan opereren.
De opleiding en training om de Black Hornet te gebruiken neemt slechts 20 minuten in beslag. Het door Noorwegen ontwikkelde toestel is - met succes - ingezet door Britse, Noorse en Amerikaanse eenheden. In september 2016 was de Black Hornet in gebruik bij 19 NAVO-landen.

Bronnen: Jane's, Wikipedia

De Black Hornet nano-drone Foto: Proxy Dynamics